

EXAMENSARBETE
Hösten 2009
Lärarytbildningen

”Det ska löna sig att plugga”

Jan Björklund, Utbildningsminister, 2008- 04- 22

En studie av lärares uppfattningar om vad en mer differentierad betygsskala innebär

Författare
Emma Ahlqvist

Handledare
Bengt Selghed

“Det ska löna sig att plugga”

Jan Björklund, Utbildningsminister, 2008- 04- 22

En studie av lärares uppfattningar om vad en mer differentierad betygsskala innebär

Abstract

Syftet med undersökningen är att i förväg kartlägga behöriga lärares uppfattningar om vad en mer differentierad betygsskala innebär. Frågeställningarna är: Vilka olika sätt att uppfatta en ny betygsskala kan urskiljas i lärares utsagor? Vad anser lärare att en mer differentierad betygsskala kommer att få för konsekvenser för deras uppgift att bedöma och betygssätta elever? Undersökningen är av kvalitativ natur med fenomenografiska inslag och har genomförts i form av intervjuer med nio stycken behöriga lärare i gymnasieskolan. Gymnasieskolorna är belägna i tre olika kommuner. Intervjumaterialet har analyserats utifrån tidigare forskning. Studiens resultat visar att de intervjuade lärarna förväntar sig hjälp från nationellt håll om en mer differentierad betygsskala träder i kraft. Lärarna förväntar sig, vid en reform, att tydligare mål och kriterier kommer att utarbetas. Studien visar också utsagor som hävdar att fler steg skulle motivera eleverna att sträva mot högre betyg, samtidigt som lärarna lättare kommer att kunna förklara för eleverna varför de får ett specifikt betyg.

Ämnesord: Betygsättning, likvärdiga betyg, differentierad betygsskala, gymnasieskola

INNEHÅLL

Förord.....	5
1 Inledning.....	6
2 Syfte.....	7
2.1 Frågeställningar.....	7
2.2 Uppsatsens disposition.....	7
3 Litteraturgenomgång.....	8
3.1 Teoretiska utgångspunkter.....	8
3.2 Betygssystemets historik.....	8
3.3 Det relativa betygssystemet.....	9
3.4 Det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet.....	10
4 Den nu föreslagna betygsskalan.....	11
4.1 Beskrivning av betygsstegen.....	12
4.2 Tydligare mål och kunskapskrav.....	13
4.3 Betygens motiverande funktion.....	15
5 Metod.....	16
5.1 Val av metod.....	16
5.2 Målgrupp och urval.....	16
5.3 Genomförande.....	17
5.4 Reliabilitet, validitet och etiska principer.....	17
6 Resultat och analys.....	19
6.1 Positiva uppfattningar om en mer differentierad betygsskala.....	19
6.1.1 <i>Preciserade mål och kriterier</i>	19
6.1.2 <i>Plus- och minustecken används istället för fler steg</i>	21
6.1.3 <i>Fler steg i betygsskalan- ökad motivation hos eleverna</i>	22
6.2 Negativa uppfattningar om en mer differentierad betygsskala.....	22
6.2.1 <i>Fler steg i betygsskalan- fler gränsdragningar</i>	22
6.2.2 <i>Betygsstegen B och D saknar formulerade kriterier</i>	23
6.2.3 <i>Tydliga mål finns i det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet</i>	24
6.3 Allmänna uppfattningar	24
6.4 Resultatsammanfattning.....	25
7 Diskussion.....	27
7.1 Metoddiskussion.....	30
7.2 Avslutande reflektioner.....	31
7.3 Förslag på vidare forskning.....	31
8 Sammanfattning.....	33

Källförteckning.....	35
Bilaga 1.....	37

Förord

För mig speglar betygsfrågan en bland många viktiga skolfrågor som engagerar känslor, tankar och ständigt aktuella debatter. Som blivande lärare anser jag att mina kunskaper inom betygssystemet är bristfälliga och jag upplever att för lite tid lagts på just betygssättning under utbildningen. Denna studie växte fram i hopp om att få en bredare inblick i vad som är aktuellt i betygsfrågan idag.

Jag vill tacka alla de personer som har möjliggjort genomförandet av den här studien. Tack till er lärare som lånat mig er tid för intervju och för att ni med stor öppenhet delade med er kunskaper och reflektioner. Ni gav mig inte bara material till min undersökning, utan även många kloka och värdefulla råd som jag tagit till mig och som jag kommer att använda mig av i min kommande yrkesroll som lärare. Ett stort tack vill jag också rikta till min handledare, Bengt Selghed som har motiverat mig till att göra denna undersökning. Ditt brinnande intresse för betygen i skolan och din forskning kring fenomenet har väckt ett intresse hos mig som jag kommer att fortsätta utveckla, men då förhoppningsvis som yrkesverksam lärare.

Emma Ahlqvist
Högskolan Kristianstad
2010-01-03

1 Inledning

“Med fler betygssteg är det lättare för elever, för fler elever, att höja sina betyg genom en extra ansträngning” (Melen 2008). Så sa Sveriges utbildningsminister, Jan Björklund, när han i februari 2008 presenterade förslaget om en mer differentierad betygsstege med fler betygssteg (Prop. 2008/09:66). Björklund hävdar, att en ny betygsstege med fler steg än den nu rådande kommer att motivera eleverna till att prestera ytterligare. Fler betygssteg kommer också att bidra till tydligare information i kommunikationen med eleverna och deras föräldrar, hävdar Björklund (Melen 2008). Med anknytning till detta påstående är det intressant att göra ett nedslag i tidigare forskningsstudier.

Betygsättning av elever i skolan är ett fenomen med lång tradition som bidragit till många debatter i samhället. Diskussionen kring betyg har oftast handlat om huruvida betyg är likvärdiga och rättvisa. Under de senaste 50 åren har två olika betygssystem använts. Ett mättekniskt betygssystem med en femgradig skala 1-5 infördes i början av 1960- talet, detta fick benämningen *det normrelaterade siffersystemet* eller *det relativa betygssystemet*. I början av 1990- talet infördes det nuvarande betygssystemet, ett kriterierelaterat system, benämnt *mål- och kunskapsrelaterat* bestående av fyra betygssteg med benämningarna *icke godkänt* (IG), (endast frivilliga skolformer), *godkänt* (G), *väl godkänt* (VG) och *mycket väl godkänt* (MVG). Det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet är det system som praktiseras i skolorna idag.

Sedan det mål- och kunskapsrelaterade systemet infördes har diskussionen om rättvisa och likvärdiga betyg inte tystnat, tvärtom har debatten tilltagit. Som en följd av detta finns nu en presenterad proposition (Prop. 2008/09:66) om en mer differentierad betygsskala, än den nu gällande. Proposition 2008/09:66 är för tillfället endast presenterad som ett förslag på en reformering av betygsskalan. Förslaget om införandet av en mer differentierad betygsskala kan börja tillämpas om den nu sittande regeringen vinner riksdagsvalet år 2010. Med anledning av förslaget om en ny betygsskala är det intressant att i förväg få insyn i hur yrkesverksamma lärare ser på en mer differentierad betygsskala med utökade betygssteg. Det är mot bakgrund av detta som föreliggande studie görs.

2 Syfte

Syftet med undersökningen är att i förväg kartlägga lärares uppfattningar om vad en mer differentierad betygsskala innebär.

2.1 Frågeställningar

För att kunna klargöra det undersökningen syftar till har jag använt mig av följande frågeställningar:

- Vilka olika sätt att uppfatta en ny betygsskala kan urskiljas i lärares utsagor?
- Vad anser lärare att en mer differentierad betygsskala kommer att få för konsekvenser för deras bedömning och betygssättning?

2.2 Uppsatsens disposition

Uppsatsen börjar med en inledning där en bakgrund till föreliggande studie redovisas. Under kapitel 2 presenteras undersökningens syfte samt frågeställningar. Under kapitel 2 redovisas även uppsatsens disposition. Litteraturgenomgången presenteras i kapitel 3. Kapitlet inleds med en beskrivning av undersökningens metodiska ansats, fenomenografin. I litteraturgenomgången presenteras betygssystemets historik i Sverige samt redogörs det för aktuell forskning om betyg. I kapitel 4 presenteras den föreslagna betygsskalan i Proposition 2008/09:66, samt görs en beskrivning av betygsstegens utformning och funktion. I efterföljande kapitel följer metodval som innehåller val av metod, urval och genomförande samt reliabilitet, validitet och etiska principer. I kapitel 6 följer en redovisning av resultat och analys där analysen visar vilka uppfattningar om en mer differentierad betygsskala som finns i informanternas utsagor. Kapitlet avslutas med en sammanställning av resultatet och de aspekter som finns i lärarnas utsagor. I kapitel 7 diskuteras resultatet i anknytning till tidigare forskning. I samma kapitel diskuteras val av metod i förhållande till resultatet. Därefter följer avslutande reflektioner där mer personliga åsikter framhålls. Avslutningsvis i kapitel 7 presenteras förslag på vidare forskning. Arbetet avslutas med en sammanfattning där undersökningens syfte och resultat redovisas.

3 Litteraturgenomgång

Den metodiska ansats som ligger till grund för studien är inspirerad av fenomenografins utgångspunkter. I detta kapitel beskrivs fenomenografen samt presenteras en kort översikt över betygssystemets historik.

3.1 Teoretiska utgångspunkter

Studiens metodiska ansats är inspirerad av fenomenografins utgångspunkter som presenteras nedan.

Linde (2003) beskriver fenomenologins utgångspunkt som att "grunden för våra uppfattningar är världen såsom den visar sig" (a.a. s.119). Ordet fenomen betyder "det som visar sig" före tolkningar och reflektioner. I fenomenografisk forskning studeras människors uppfattningar, det vill säga hur de tänker om något. Uljens (1989) menar att avsikten med fenomenografen är att beskriva en variation av uppfattningar som finns hos en grupp människor beträffande något fenomen i deras omvärld. Fenomenografins "uppfatta" visar på människans aktivitet. Inom fenomenografen skiljer man på primära fenomen och sekundära fenomen. Primära fenomen är i någon mening avgränsade, där avgränsningen kan vara till exempel fysisk, social eller psykisk och som i första hand gäller fenomen som är konkreta som en bild eller en text. Det sekundära fenomenet, och det fenomen som är aktuellt i denna undersökning, kan inte på förhand av forskaren avgränsas innehållsmässigt. Inom pedagogiken är detta till exempel utbildning, lärarkunskap med mera. I denna undersökning är fenomenet just ett sekundärt fenomen som uttrycks i ett språkligt samspel och där själva fenomenet i sig inte går att ta på. Kännetecknen för de sekundära fenomenen är alltså att de inte kan avgränsas på förhand av forskaren (a.a.).

3.2 Betygssystemets historik

Bedömningen av elevers kunskaper har fyllt olika funktioner i samhället vid olika tidpunkter. Två olika betygssystem har legat till grund för betygssystemet som tillämpas i skolan idag: det absoluta betygssystemet och det relativa betygssystemet (Selghed 2004). Övergången från det relativa betygssystemet till det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet som tillämpas idag bidrog till ökade krav på ett vidareutvecklande kring bedömning och betygssättning. Selghed (2006) hävdar, att många lärare fortsatte att arbeta med bedömning och betygssättning på liknande sätt som då det relativa betygssystemet gällde men med den nu gällande betygssstegen.

Det relativa betygssystemet och det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet kommer att presenteras nedan då dessa är mest relevanta för syftet med undersökningen.

3.3 Det relativa betygssystemet

Egidius (1994) beskriver hur det under 1930- talet saknades nationellt angivna riktlinjer för hela landet när det gällde att skapa jämförbarhet i betygen. Undervisningen var vid denna tid förmedlingspedagogisk. Undervisningen skedde genom föreläsningar och den såg oftast likadan ut. Under 1900- talets början var den rådande kunskapssynen att all kunskap var beständig och oföränderlig. Egidius (2000) framhåller att utbildningssystemet under bondesamhället var framarbetat med grundtanken om ett auktoritärt och kuvande system. De hierarkiska inslagen var tydliga i undervisningen då kunskap förmedlades av läraren till passiva elever vars uppgift var att ta emot den kunskap de fick berättat för sig. Dåvarande kunskapssyn och samhällssyn krävde hierarkiska inslag och det uppnåddes effektivast genom en starkt förankrad förmedlingspedagogik. Även Andersson (1999) pekar på att skolordningen, betygen och den rådande samhällssynen varit starkt förbundna med varandra. Andersson (a.a.) beskriver att urvalsfunktionen och innehållet i betygen var de viktiga pelarna i det absoluta betygssystemet, men att betygens motiverande verkan också hade en viktig roll:

I varje skola behöva lärjungarna spurras till arbete i någon form av uppmuntran eller kritik. Detta kan icke heller i och för sig betecknas som olämpligt, att lärjungarna inbördes tävla om betyg. Alla slags prestationer påverkas gynnsamt av tävln, och att denna kan bli ett positivt element i de ungas fostran, även med hänsyn till dess etiska och sociala sida, visar inte minst vår tids idrottsliv. I själva tävln kan inläggas ett moment av samarbete och samling kring gemensamma uppgifter (Citat ur Sou 1945:45 i Andersson, 1999. s. 25).

Reformeringen mot det relativa betygssystemet kom att bli knutet till idéerna om vad ett rättvist urval är. Det relativa betygssystemet byggde på teorin om normalfördelning och hade som syfte att gruppera eleverna för att på så sätt kunna garantera ett rättvist urval till efterföljande studier. Betygen fördelades efter en femgradig skala som visade hur många procent av eleverna som skulle ha ett visst betyg (Wedman 1983). Det relativa betygssystemet kom att ersätta de föregående sju bokstavsbetygen som tillämpades i det absoluta betygssystemet och istället blev utformningen ett sifferbetyg med siffrorna 1-5, där en femma var högst, en trea stod för medelvärdet och en etta var det lägsta godtagbara (Selghed 2006). Det relativa betygssystemet kom att kritiseras på flera punkter. Den tekniska utformningen kritiserades, men även syftet med systemet (Wedman 1983). Egidius (1994) framhåller att det fanns lärare som arbetade efter tron att endast ett visst antal procent av betygen fick delas ut till

eleverna. Elever kunde få en fyra istället för högsta betyg, då lärarna hävdade att det inte fanns fler femmor att ge. Betygen sa inte heller något om elevernas egentliga kunskaper i ett ämne. Det man fick reda på i betygen var hur elevens kunskaper såg ut i jämförelse med andra elever, inte hur det förhöll sig på individnivå. En annan kritik var att betygen inte visade vad eleverna kunde rent kunskapsmässigt eftersom det inte fanns några centralt formulerade krav för de olika betygsstegen (Selghed 2006).

3.4 Det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet

Under de tidigare betygssystemen var kunskap något som ansågs beständigt och oföränderligt (Andersson 1999). Idag ser samhället annorlunda ut. De olika medieutbudet fyller en stor funktion i vår vardag. Tack vare det snabbt växande informationsflödet som vi befinner oss i har kunskapen idag fått en annan roll i skolan. Från att ha gått från en förmedlingspedagogisk undervisning, där läraren talar om för eleverna vad som är rätt och viktigt att veta har vi, genom det snabba informationsflöde vi befinner oss i, istället utformat en undervisningsmetod där det är viktigt att lära eleverna hur de ska behärska all den kunskap de förvärvar. Att kritiskt granska och gallra bland all den information som tas emot har blivit en viktig del av undervisningen (Selghed 2006).

Selghed (2004) beskriver att det år 1990 utarbetades ett normkriterierelaterat betygssystem, då det dåvarande relativa betygssystemet skulle avskaffas. Betoningen låg på att om betyg skulle ges skulle dessa knytas till kunskaps- och färdighetsmål istället för att jämföra elever mellan varandra. Andersson (1999) framhåller att betygssystemet skulle ändras till bokstavsbeteckningar istället för det då rådande siffersystemet 1-5. Bokstavsbeteckningarna skulle innehålla A-F där A skulle stå för den högsta prestationen och F skulle stå för otillräckliga kunskaper. B och D-nivån skulle utformas av läraren. Det borgerliga förslaget om ett A-F system kom aldrig att genomföras. I och med införandet av de nya läroplanerna Lpo 94 och Lpf 94 omformades förslaget av den socialdemokratiska regeringen. Linde (2003) skriver att de målrelaterade betygen började införas i gymnasieskolan år 1994, då etablerades även de nu gällande betygsgraderna, *icke godkänd* (IG), *godkänd* (G), *väl godkänd* (VG) och *mycket väl godkänd* (MVG). Under första perioden fanns inga kriterier utarbetade för betyget MVG, kriterier för betyget tillkom senare. Kursplanernas mål för en kurs, eller ett ämne anger vilka kunskaper och färdigheter eleverna ska utveckla.

4 Den nu föreslagna betygsskalan

Det kunskapsrelaterade betygssystemet började få kritik i början av 2000- talet. Granskningen av systemet hade pågått längre men det var först nu som forskningsresultat kring det kunskapsrelaterade betygssystemet och tillämpningen började publiceras. Bland annat Selghed (2004), Linde (2003) och Korp (2006) publicerade forskningsresultat där resultaten går åt samma håll. Med det nuvarande betygssystemets konstruktion är det svårt att få en rättvis och likvärdig betygssättning som sträcker sig över hela landet. Regeringen menar införa en reformering av betygens utformning och har därför nu som förslag proposition 2008/09:66, *En ny betygsskala*. Propositionens huvudsakliga innehåll går ut på följande:

I propositionen föreslås en betygsskala med betygsstegen A, B, C, D, E och F som ska användas när betyg sätts inom det offentliga skolväsendet. Betygsstegen A-E betecknar godkända resultat och F betecknar icke godkända resultat. Om underlag för bedömning av en elevs kunskaper saknas på grund av elevens frånvaro, ska betyg inte ges. Detta ska markeras med en horisontell streckmarkering i betygskatalogen. Betyget F och horisontellt streck ska dock inte användas i skolformer för elever som har en utvecklingsstörning. I propositionen redovisas även vissa bedömningar om den nya betygsskalan och dess införande (Prop. 2008/09:66 s.1)

Utöver denna presentation framgår det i propositionen vikten av uppföljning av elevernas lärande, och att hem och skola har en dialog om elevens kunskapsutveckling. Genom olika verktyg som utvecklingssamtal, skriftliga omdömen och nationella prov kan elevernas kunskaper utvärderas och därigenom kan rätt sorts stöd ges i tid till alla elever som har svårt att nå kunskapsmålen. Fler betygssteg kommer göra så att elever som inte når kunskapsmålen, eller har svårigheter att nå dem uppmärksammas i tid av lärare (Prop. 2008/09:66). Enligt förslaget ska den nya betygsskalan ge "lärarna möjlighet till ökad precisering i bedömningen av elevernas kunskaper och graden av måluppfyllelse" (Prop. 2008/09:66 s.6). Ytterligare en aspekt som framhålls är att genom att minska avstånden mellan betygsstegen kommer också elevernas motivation för att nå bättre resultat öka. Antalet steg är inte avgörande för elevernas förmåga att analysera och se olika sammanhang. Det som har betydelse är utformningen av innehållet i de kommande nationella betygskriterier som kommer att utformas. I en sammanfattning i propositionen (Prop 2008/09:66) framhålls det att fler betygssteg ger en ökad tydlighet i den information som ges till elever och föräldrar då elevens utveckling bättre synliggörs. Det poängteras även att den presenterade betygsskalan ger lärarna möjlighet till ökad precisering i bedömningen av elevernas kunskaper och att läraren har möjlighet att vara tydligare i kommunikationen med eleverna.

4.1 Beskrivning av betygsstegen

Nationella betygs-kriterier bör finnas för betygen A, C och E. Dessa kriterier bör precisera vilka kunskaper som krävs för att få dessa betyg. För att få något av betygen A, C och E bör kriterierna för betyget vara uppfyllda i sin helhet, förutom i de fall undantag kan göras enligt respektive skolformsförordning. Betyget D innebär att kriterierna för E och till övervägande del för C är uppfyllda. Betyget B innebär att även kriterierna för C och till övervägande del för A är uppfyllda (Prop. 2008/09:66 s.13).

Betygsstegen B och D bör alltså avgränsas av nationella kriterier för både över- och underliggande steg. Detta skulle enligt regeringen ge tillräckligt precisa betygssteg för att få en ökad likvärdighet i betygssättningen. Förslaget hänvisar till att ett system med nationellt angivna kriterier för samtliga betygssteg inte skulle underlätta betygssättningsarbetet på grund av att det är "förenat med svårigheter" (Prop. 2008/09:66 s.4) att få fram tillräckligt definierade betygs-kriterier för de fem godkända betygsstegen. Istället påpekar regeringen att:

Med nationellt angivna kriterier för A, C och E som avgränsar de mellanliggande stegen, är det rimligt att lärarna, utifrån sin professionella kompetens, kan bedöma elevernas kunskaper (a.a. s.14)

Med referens till ovanstående formulering framhålls det att nationella kriterier för betygsstegen B och D inte kommer att utarbetas. De huvudsakliga argumenten till att införa betygssteg utan kriterier är att bedömningar som är utformade på samma sätt som ovan föreslagna, inte är något nytt för lärarna. Hänvisning sker till att det görs redan nu men i informella termer som när man till exempel sätter ut + och – efter betyget G. Detta blir efter en sammanfattande bedömning av läraren betyget Godkänt, eller Väl godkänt. Det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet föreskriver inte plus eller minusbetyg. Vid användandet av ett sådant system, där man använder sig av plus- eller minustecken finns varken gemensamma kriterier eller gemensam kunskapssyn (Skolverket 2008). Betyget E ska enligt regeringen ges till dem som uppfyller lägsta men godtagbara kunskapskrav. Den skala som nu är presenterad är följaktligen direkt överförbar på betygssteg som i nuvarande system betecknar godkända resultat. Nedan följer en mer grundlig beskrivning av regeringens förslag på utformningen av kriterierna:

Betyget C bör ges om kriterierna för C är uppfyllda i sin helhet. För betyget C bör dessutom samtliga kriterier för betyget E vara uppfyllda. Betygsstegen B och D bör användas när eleven uppfyller kriterierna för närmast underliggande steg och till övervägande delen kriterierna för nästa betygssteg. Vid användningen av betygsstegen B och D bör läraren således inte göra en bedömning som grundas på en kvantitativ sammanvägning av elevens kunskaper. Betygen B och D speglar istället en kunskapsprogression där eleven har påvisbara och centrala kunskaper för närmast högre betyg, dvs. C respektive A, men där de ännu inte uppfyller samtliga kriterier för det högre betyget (Prop. 2008/09:66 s.5).

Avslutningsvis i propositionen pekar man på att den presenterade betygsskalan ska relateras till andra statliga utredningar som är viktiga för att den nya betygsskalan ska kunna tillämpas. Då hänvisar regeringen framförallt till propositionen *Tydligare mål och kunskapskrav- nya läroplaner för skolan* (Prop. 2008/09:87), som presenterades i december 2008.

Skolverket ställer sig positiv till en ny betygsskala med en liknande struktur som medför att det svenska skolsystemet närmar sig övriga nordiska länders utformning men det finns avvikande uppfattningar beträffande att det inte ska utarbetas några kriterier för betygsstegen B och D. Skolverket framhåller vikten av en kvalitetssäkring för ytterligare reglering av kriterier även för beteckningarna B och D. Principer för betygsstegen B och D bör anges för att likvärdiga och rättvisa betyg ska kunna fastställas (Skolverket 2008).

4.2 Tydligare mål och kunskapskrav

Propositionen (Prop. 2008/09:66) föreslår riktlinjer där en ökad precisering av mål och krav i styrdokumenterna ska ge en ökad likvärdighet av elevers kunskaper och graden av måluppfyllelse. Därför ämnar regeringen införa tydligare styrdokument och samlade läroplaner med nya kursplaner för grundskolan och motsvarande skolformer. Här är det intressant att uppmärksamma, vilka tänkbara förändringar som kan komma med tanke på det faktum att bedömningsprincipen ska fortsätta att vara den samma, medan betygssystemet ändå ska fylla uppgiften som urvalsinstrument. 1989 tillsattes en expertgrupp som hade i uppgift att analysera betygsfunktioner (Selghed 2004). I deras rapport (Ds 1990:60) låg tyngdpunkten på betyg som urvalsinstrument och betyg som motivationsfaktor. Med rapporten (Ds 1990:60) som underlag tillsatte dåvarande skolminister Göran Persson 1990 en grupp som fick namnet Betygsberedningen (SOU 1992:86). Deras uppdrag var att ge förslag till ett nytt betygssystem i grundskolan, gymnasieskolan och i den kommunala vuxenutbildningen. Det framhölls i beredningen (a.a.) att det i ett betygssystem som relateras till mål, ska innehålla mål som är tydliga och kan ge läraren ett tydligt underlag för att på ett rättvist sätt avgöra vad som krävs för att en elev ska klara de olika betygsvärdena (a.a.).

Tydligare kursplaner ger ett ökat stöd för läraren när denna ska bedöma elevernas kunskapsutveckling, mer konkretiserade kursplaner är en direkt bidragande faktor till ökade förutsättningar för att kunna ge alla elever en mer likvärdig utbildning. Kursplanerna som används i skolverksamheten idag anses ge för stort tolkningsutrymme menar Andersson (1999). Andersson (a.a.) hävdar att målen i kursplanerna och utformningen av dem har bidragit

till en bristfällig förståelse av det mål- och kunskapsrelaterade styrsystemet. Flera icke överensstämmande tolkningar av kursplanen med tillhörande betygskriterier har resulterat i svårigheter att uppnå likvärdighet när lärare sätter betyg, samt att det bidrar till en otydlighet i kommunikationen med elever och föräldrar. I proposition *Tydligare mål och kunskapskrav* (Prop. 2008/09:87) föreslås nya utarbetade kursplaner. Selghed (2006) anser att många lärare inte har kunskap om vilka principer som betygssystemet grundas på. Genom att inrikta sig på en mer differentierad betygsstege vill regeringen få in ökad likvärdighet och objektivitet i bedömningen. Selghed (a.a.) framhåller att många lärare vill ha mer riktlinjer, samtidigt som de anser att de på grund av att regeringen avsäger sig ansvaret genom deltagande målstyrning, inte kan ge en rättvis och likvärdig bedömning. Regeringen har inte tagit hänsyn till vad som går att genomföra om man tittar på betygssystemets struktur. Selghed (a.a.) menar att många lärare tycker att betyget G är för brett och som resultat av detta använder sig många av beteckningarna G-, G och G+. Selghed (a.a.) framhåller att det är svårt att formulera kriterierna språkligt så att överensstämmande tolkningar uppnås. En skala med fler betygssteg skulle därför innebära svårigheter med att formulera kriterierna språkligt så att överensstämmande tolkningar uppnås vid diskussionen kring betyg (a.a.)

Taylor (1994) beskriver skillnaderna mellan norm- respektive kriterierelaterad bedömning. Fokus ligger på att få fram provuppgifter där det går att differentiera eleverna. Det viktigaste i resultatet är jämförelsen mellan det individuella resultatet och det normerade resultatet. Detta har varit användbart vid särskiljning i en grupp och vilka som är bäst lämpade för tillexempel fortsatt utbildning. I kriterierelaterade bedömningar ligger fokus på att fastställa mål som ska uppnås av individen. För att pedagoger ska kunna skapa förutsättningar där överensstämmande kvaliteter är ett faktum krävs kriterier som formulerats i förväg. Taylor hävdar också att pedagoger kan förberedas på att bli rättvisa bedömare av elevprestationer genom samarbete både mellan andra pedagoger och rektorer. Korp (2006) tar upp problemet kring bristerna i betygs likvärdighet. Tydliga mål framhölls som en förutsättning för att det mål- och kunskapsrelaterade systemet skulle skapa de önskvärda förändringarna av utbildningen som eftersöktes, men Korp (a.a.) menar att dessa inte finns. Målen kan inte, som de är utformade idag, omsättas i undervisningen eller delges eleverna. Bristande kunskaper om kursplaner och betygskriterier är inte orsakade av rektorer eller lärare, utan målen är formulerade på ett sätt som gör dem svåra att omsätta i undervisningen (a.a.). Egidius (1994) framhåller att betygskriterierna inte ska vara identiska med målen. Det är inte målen, utan kriterierna som är rättesnören för betygssättning. Ord som ”beskriver”, ”analyserar” och ”identifierar” är vanligt

förekommande i kriteriedokumenten. ”Kriterier är beskrivningar av krav som ska vara uppfyllda för olika betygsgrader” (a.a. s.13).

4.3 Betygens motiverande funktion

Andersson (1999) menar att fler betygssteg inte kan användas för uppflyttning eftersom vi har automatisk uppflyttning i den svenska skolan. Inte heller för funktionen behörighet skulle fler steg än de nuvarande vara nödvändig. Gymnasieskolan är idag en frivillig skolform. Men för kommunerna är det obligatoriskt att ha platser till förfogande på gymnasiet för alla elever som önskar det. En annan funktion som fler betygssteg skulle kunna tänkas utgöra är att de kan fungera som en morot. Linde (2003) framhåller att hos den större skaran av pedagoger finns en allmän uppfattning om att det som driver elever till studier bör vara inre motivation, intresse, och genuin nyfikenhet istället för yttre motivation.

I debatten om betyg framförs ibland att betyg är en sporre och att goda prestationer bör belönas genom betygssättningen. Den funktion betygen då fyller är att belöna goda prestationer och i viss mån att varna vid underprestationer (Linde 2003, s.85-87)

Vid yttre motivation förvärvar eleverna kunskap endast för att nå ett visst betyg eller för att göra läraren till lags, inte för att lära sig för sin egen skull. Betygen spelar stor roll när det gäller yttre motivation och fler steg skulle komma att öka betygspressen (Linde 2003).

Jönsson (2008) hävdar att betyg placerar människor i fack, och att det sedan är svårt att ta sig ur det fack man blivit placerad i. Skolan måste bli bättre på att ge elever tydlig och mer kritisk feedback på arbetet i skolan. Liksom Linde (2003) framhåller Jönsson (2008) att betygshets kan resultera i ett mer ytinriktat lärande hos eleverna. Reflektioner och diskussioner om det ämne som berörs i klassrummet tillsammans med lärare och klasskamrater riskerar tappa sin innebörd när eleverna endast bryr sig om att lära för att få ett visst betyg. Jönsson (a.a.) hävdar att studieresultat pekar mot att elevernas prestationer ökade avsevärt då det konkretiserades och förtydligades vad som krävdes av dem. Därför eftersträvas tydliga mål och konkretisering i betygssättningen, inte fler betygssteg (a.a.)

Den forskning som nu beskrivits kring bedömning och betygssättning, och de avsikter regeringen har med en ny betygsskala ligger till grund för studiens syfte och frågeställningar.

5 Metod

I detta avsnitt presenteras de metoder som ligger till grund för undersökningen. Studien är kvalitativ med fenomenografiska inslag. Fenomenografins utgångspunkter presenterades i kapitel 3. Under följande avsnitt redogörs det även för vilka etiska principer som uppmärksammats.

5.1 Val av Metod

Vid struktureringen av en kvalitativ metod får informanterna möjlighet att utveckla sina tankar, då den som intervjuar har möjlighet att ställa följdfrågor på den information den intervjuade ger. Enligt Kvale (1997) är samtalet ett mänskligt samspel där människor genom samtal får lära känna andra människors erfarenheter, känslor och förhoppningar. Den kvalitativa intervjun är en kombination av slutna och öppna frågor där ämnet för intervjun presenteras av forskaren, som också under intervjun kritiskt följer upp den intervjuades svar på frågorna. Denscombe (2000) menar att intervjuer ger ett djupare bredd i intervjumaterialet vid en kvalitativ undersökning, än vad en kvantitativ undersökning skulle ge. Korp (2006) menar att den kvalitativa intervjun inte följer ett färdigt frågeschema, utan utvecklas under samtalets gång där intervjuaren försöker stimulera den intervjuade att uttrycka sig om olika aspekter av de teman som står i fokus för studien. Enligt Kvale (1997) är intervjun ett redskap som inte följer några konkreta regler utan reglerna skapas av den som gör intervjun. Den metodiska ansats som ligger till grund för undersökningen är kvalitativ, men inspirerad av fenomenografins utgångspunkter. Uljens (1989) framhåller att avsikten med fenomenografien är att beskriva en variation av uppfattningar som finns hos en grupp människor beträffande något fenomen i deras omvärld. Under intervjutillfället ställdes endast ett par frågor (se bilaga 1) till den intervjuade för att få en så bred uppfattning som möjligt av dennes sätt att tänka och resonera kring de frågor som ställdes.

5.2 Målgrupp och urval

För att generera största möjliga variation i uppfattningar av fenomenet som skulle diskuteras meddelades det vid kontakten med skolledningen på de tre olika gymnasieskolorna att betygssättande lärare från olika ämnen skulle ingå i intervjun. Skolorna som kontaktades är belägna i tre olika kommuner. Sammantaget kontaktades nio stycken behöriga lärare på gymnasiet för att medverka i studien. Av de nio stycken lärarna som intervjuades är fyra stycken kvinnor och fem stycken är män.

5.3 Genomförande

Den utvalda skolenhetens rektor kontaktades med uppgifter om intervjuens övergripande syfte. Rektorn vidarebefordrade detta till lärarkåren där intresserade fick göra en anmälan. Rektorn skickade sedan tillbaka namn på intressenterna samt vilket ämne de undervisade i. Dessa kontaktades och vid det tillfället bokades tider in för intervju. Vid bokningen av intervjutillfället bad några av lärarna att få se intervjufrågorna i förväg. De fick då ta del av dessa (se bilaga 1). Intressenterna meddelades att intervjun beräknades ta cirka 20 minuter att genomföra. För att informanterna skulle känna sig trygga i den miljö som intervjun utspelade sig i skedde samtliga intervjuer på deras arbetsplats. Frågorna som ställdes var formulerade utifrån studiens syfte. Först genomfördes en pilotintervju (som min handledare lyssnade igenom innan resterande intervjuer genomfördes). Pilotintervjun gjordes för att upptäcka eventuella otydligheter i intervjuguiden. Inga korrigeringar gjordes i intervjuguiden, därför togs även denna med i det bearbetade materialet. Vid samtliga intervjuer användes en digital diktafon, eller en voice recorder. Enligt Denscombe (2000) ger en diktafon en fullständig dokumentation som är tillförlitlig även då den avlyssnas vid senare tillfällen. Ingen komplettering behövde göras efter intervjuerna. Intervjuerna transkriberades från tal till skrift då det är lättare att analysera och bearbeta det skriftligt nedskrivna än det muntliga inspelade. Sammantaget blev det fyrtio sidor transkriberad text som blev underlag för analys och bearbetning av studien. Vid analysarbetet sammanställdes olika aspekter som gick att utläsa ur intervjumaterialet, dels för att kunna urskilja eventuella likheter eller olikheter i de intervjuade lärarnas utsagor, dels för att få en uppfattning om materialets omfattning var tillräckligt för undersökningen. En 25 minuter lång intervju tog cirka 2,5 timme att transkribera och gav cirka 5 sidor dataskrivna text med 1,5 radavstånd.

5.4 Reliabilitet, validitet och etiska principer

Reliabilitet visar på undersökningens tillförlitlighet. Ett problem som bör framhållas vid transkription av intervjumaterial är att det görs ett ingrepp i intervjun (Linde 2003). Kvale (1997) behandlar problemet kring att utskriften bygger på tolkning från den som transkriberar texten. Vid transkriberingen går inte bara nyanser i språket hos den intervjuade om intet, utan även kroppsspråk, och skiftningar i röstläget. Problemet fanns vid transkriberingen under nästan alla intervjuer. Det som sades på diktafonen kunde få en helt annan innebörd i texten, då det inte gick att "höra" den intervjuades skratt, suckar, paushållningar med mera. Även om kommentarer lades till efteråt, så som att "personen skrattar" eller "personen rycker på

axlarna” så bygger tillförlitligheten på att intervjuaren inte felolkar intervjuobjektet (Linde 2003).

Det som avgör validiteten är om intervjufrågorna är utarbetade på så sätt att de inte är för smala eller för breda för sitt område, eller att något saknas i intervjuguiden som gör att forskaren inte får svar på de frågor han eller hon ämnar få svar på (Uljens 1989). Validiteten visar på hur bra man avgränsar eller uppfattar det som ska undersökas, det vill säga giltigheten i undersökningen (Linde 2003).

Det finns utarbetade etiska principer och några av dessa är relevanta för min studie. Vid intervjutillfällena meddelades informanterna att deras namn inte skulle komma att figurera i studien. Informanterna meddelades också att namnet på skolorna inte heller skulle framkomma i studien, då en del av informanterna arbetar på små skolor i mindre orter (Kvale 1997). Vetskapen om detta är inte heller väsentligt för undersökningens syfte. För att värna om intervjupersonernas konfidentialitet bör all inspelad data också raderas. I samband med att uppsatsen är färdig kommer materialet raderas. Informanterna blev informerade om studiens syfte och att de intervjuade lärarna hade rätt att lyssna på ljudupptagningen efter intervjun för att kommentera eventuella missuppfattningar (a.a.).

6 Resultat och analys

Under detta avsnitt redovisas vilka olika sätt att uppfatta en ny betygsskala som kan urskiljas i lärares utsagor. En redovisning följer också om vad lärare anser att det kommer få för konsekvenser för deras bedömning och betygssättning. Sättet att uppfatta en ny betygsskala som fenomen ur ett lärarperspektiv kan placeras i tre kategorier. *Positiva uppfattningar om en mer differentierad betygsskala*, *Negativa uppfattningar om en mer differentierad betygsskala*, samt *Allmänna uppfattningar om en ny betygsskala*. Under kategorierna går det att utläsa en variation i lärarnas utsagor. Dessa olika aspekter redovisas nedan.

6.1 Positiva uppfattningar om en mer differentierad betygsskala

Det finns olika aspekter att utläsa under denna kategori till varför lärare ställer sig positiva till en betygsskala med fler steg.

6.1.1 *Preciserade mål och kriterier*

En aspekt som stod att finna i utsagorna är att det krävs tydligare och mer preciserade mål och kriterier för fler betygssteg, vilket välkomnas.

Om det nu är så här att man i det nya systemet konkretiserar mer vad man behöver göra för de skilda stegen så är jag för det. Jag tror det kommer bli positivt utan att veta särskilt mycket om det egentligen. Men jag tror att det är bra att man utvecklar och konkretiserar. Och det har jag ju hört att det ska vara meningen med de här målen. Om man gör det ser jag på något sätt att likvärdigheten också kommer öka.

Jag är kluven till det nuvarande betygssystemet. Därför att de betygsstegen är väldigt vaga och stora. Tydligare mål och mer preciserade sådana behövs, det finns ett alltför stort tolkningsutrymme i dagens betygssystem som jag tror vi hade sluppit om vi får en skala med fler steg.

Enligt min uppfattning eftersträvas tydligare utarbetade kriterier och det har jag fattat det som att det kommer att göras i detta nya betygssystemet. För att kunna ge eleverna mer likvärdiga och rättvisa betyg krävs det tydligare mål. Det är för tolkningsbart idag.

Utsagorna talar om likvärdighet, ökad konkretion och att ett betygssystem med fler steg kommer att ge eleverna mer likvärdiga och rättvisa betyg. Det förekommer uppfattningar om att man är negativ till det nuvarande mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet då målen anses vara för vaga eller för stora för att kunna ge eleverna likvärdiga betyg. Det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet ger stora tolkningsutrymmen vilket anses vara ett problem. Uppfattningar finns också där informanter framhåller att vid ett eventuellt utarbetande av mer preciserade kriterier, kommer kraven på lärarna om mer preciserade målbeskrivningar att öka.

I början får man nog passa sig när man praktiskt omsätter det gamla systemet till det nya, då måste jag välja väldigt noga i bedömningsverktyget. Alltså när jag ska bedöma kunskap, så att jag inte bara mäter det teoretiska eller det praktiska, utan att jag mäter det väsentliga. Och i det fallet tror jag att den betygsskala som nu ligger som proposition kommer underlätta betygssättningen. Det kommer att bli tydligare.... ja tydligare.

Jag har länge efterfrågat ett förtydligande av de mål och kriterier som vi arbetar med idag. Fler steg kommer ju kräva ett förtydligande av kriterierna, vilket är mycket bra. Men konsekvenserna kommer ju att bli att det ställs lite högre krav på oss lärare, det innebär en ökad konkretion i vårt sätt att beskriva mål och kriterier för elever. Och det kan ju inte vara fel.

Konsekvenserna för min bedömning skulle bli att jag kommer att behöva bli tydligare, plus att målen kanske kommer att bli tydligare vid fler steg.

Informanterna framhåller att om förslaget om ett nytt betygssystem med fler steg kommer att verkställas, kommer det att ställas högre krav på dem som lärare. Fler steg i betygsskalan kräver ett förtydligande av kriterier och målformuleringar vilket ökar kraven på lärarna i deras sätt att konkretisera och vara tydliga i bedömningsarbetet. Fler steg skulle alltså komma att öka kraven på lärarna, men det uppfattas inte som något negativt, tvärtom framhålls uppfattningar där lärare tycker det är bra att det kommer att ställas högre krav på dem. Lärarna kommer att behöva konkretisera i deras sätt att beskriva mål och kriterier för eleverna.

I Intervjumaterialet framkommer även uppfattningar om att en mer differentierad betygsskala kommer att nyansera bedömningen samt göra det lättare att förklara och motivera varför eleverna får ett specifikt betyg i kommunikationen med eleverna.

En ny betygsskala kommer att underlätta kommunikationen till eleverna i mitt bedömningsarbete. Eftersom att jag förmodar att mina motiveringar kommer landa lättare hos eleven, för då kan jag använda mig av ett faktiskt betygssteg istället för att behöva arbeta med längre verbala formuleringar. Jag tror jag kommer att känna mig säkrare i den rollen då.

När det sedan kommer komma till att förklara för eleverna och kunna motivera varför de får ett visst betyg tror jag att fler steg kommer att underlätta. På något sätt känns det som om det här kommer landa lättare, det har kanske att göra med att det krävs tydligare mål. Nu kommer man förhoppningsvis att kunna konkretisera mer vad det är eleven i fråga uppnått för att ha fått ett visst betyg. Det måste ju göra det enklare i kommunikationen med både elever och föräldrar.

Uppfattningar förekommer att lärare lättare kommer att kunna tala om för eleven varför den får ett specifikt betyg. I ovanstående utsagor framhålls inte diskussioner om motivation hos eleverna, utan om att genom mer konkretiserade kriterier och tydligare mål kunna motivera på ett tydligt sätt varför eleven fick det specifika betyget. Kommunikationen mellan elever och lärare i fråga om betyg känns viktig och angelägen, men även kommunikationen mellan elever, lärare och föräldrar.

Uppfattningar finns om att det inte kommer bli någon skillnad mellan det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet och en mer differentierad betygsskala vad gäller gränsdragningar.

Jag anser att systemet inte kommer bli annorlunda om vi skulle byta system till ett med fler steg. Till slut kommer vi ha gränsdragningar där också. Däremot så kommer ju kursplanerna och kunskapskriterierna arbetas om så att de blir mer likvärdiga, vilket jag är positiv till.

I intervjumaterialet finns uppfattningar om att vid en eventuell reformering av betygssystemet, kommer diskussionen om var man ska dra gränserna för ett visst betyg att fortsätta, men anser att det är positivt att kursplanerna och kriterierna kommer att arbetas om i en ny betygsskala.

6.1.2 Plus- och minustecken används istället för fler steg

Utsagorna som belyses nedan visar uppfattningar där lärare i dagens arbete med betygssättning redan använder sig av fler steg, men då i form av beteckningarna + och – och därför ställer de sig positiva till fler steg i betygsskalan då de i praktiken redan använder sig av en betygsskala med fler steg.

Det är bra om det tillkommer fler steg i betygsskalan. Jag känner att G, VG och MVG inte räcker till på något sätt. Jag sätter ut mina mellansteg i form av – och + så egentligen har jag ju redan de här stegen, men nu kommer jag få använda dem mer öppet, jag uppfattar det som att det finns en föreställning om att det är lite fult att använda sig av – och +, men jag tror många gör det.

En ny betygsskala skulle underlätta för mig. Jag tycker betyget Godkänt är för brett som det ser ut idag. Det är svårt att motivera för eleverna varför de har fått ett G när de ligger så nära ett VG.

Jag tror att det är en fördel med fler steg. Därför att framtill jag ska sätta betyget så har jag mycket G+ och VG+ så jag har ju mina fem steg också måste jag göra om dem till tre som det ser ut nu. Jag kan känna lite grann att det är rätt så stor skillnad på de lägsta G,na och de högsta G,na och att det då skulle bli skönt med ett steg där emellan. Det blir en sorts utfyllnad mellan G och VG vilket kommer att göra det lättare när jag ska sätta betygen.

Uppfattningarna gör gällande att betyget G är för brett som det är utformat i nuvarande betygssystem. En utfyllnad mellan G och VG eftersträvas. Utsagorna framhåller att lärare redan arbetar med fler betygssteg, än de nu gällande, och därför välkomnas en utökad betygsskala. Det framhålls i utsagorna att en utfyllnad mellan G och VG kommer att göra det lättare att sätta betyg. En förekommande uppfattning förefaller vara att betyget Godkänt, idag är alldeles för brett för att eleverna ska vilja sträva mot ett högre betyg. Som en direkt koppling till ovanstående utsagor, framkommer även uppfattningar om att eleverna önskar en mer differentierad betygsskala.

Jag är positiv till en betygsskala med fler steg för jag tror det kommer bli en rättvisare bedömning. Ett VG+ syns inte och det säger eleverna själva. Ett G+ eller ett G är ju väldigt stort också. Det är synd om dem som ligger på gränsen, jag saknar ett steg kan jag säga och det uppfattar jag att eleverna också gör. Oftast gnälls det vid betyget G och de som är betygsjägare har ofta kommit med kommentaren att det hade varit mycket rättvisare med fler steg.

Vid ett betygssamtal som jag hade senast igår menade flera av mina elever att de hade velat ha fler steg, och då främst mellan betygen G och VG.

6.1.3 Fler steg i betygsskalan- ökad motivation hos eleverna

Ytterligare en aspekt som framkommer i intervjumaterialet är att eleverna kommer att få mer motivation att sträva efter högre betyg om det finns fler steg i betygsstegen.

När du inte upp till VG nu så kan du sätta något mittermellan där. Vilket gör att eleven höjt sig och motiveras till att kämpa vidare, så tror jag. Istället för att sätta ut ett G+ nu som ändå inte syns i det samlade betyget kan jag istället sätta D till exempel, vilket ju är bättre än ett E.

Fler steg skulle motivera eleverna att kämpa lite till. Jag tycker så synd om dem som ligger på ett starkt G idag och inte når ända upp till VG. Samtidigt som klasskamraten kanske har ett svagt G, men de kommer ändå få samma betyg i slutändan, nämligen Godkänt.

Uppfattningarna gör gällande att den elev som ligger på ett G+, nu med den föreslagna betygsskalan istället får ett D. Ordet motivation berörs i utsagorna som en drivkraft hos eleverna att vilja sträva mot högre betyg.

Jag har djup förståelse för de elever som är skoltrötta och inte orkar satsa på högsta betyg. Men om det blir fler steg i skalan tror jag att eleverna kommer känna motivation i frågan om att sträva lite till, lite högre. Det blir inte så stora glapp mellan de olika stegen som det är nu om det skulle införas fler steg.

6.2 Negativa uppfattningar om en mer differentierad betygsskala

Under denna kategori finns uppfattningar om att en mer differentierad betygsskala kommer att ge negativa konsekvenser vid betygssättning och bedömning för yrkesverksamma lärare. Även under denna kategori finns olika variationer i lärarnas utsagor. Dessa aspekter redovisas nedan.

6.2.1 Fler steg i betygsskalan- fler gränsdragningar

I intervjumaterialet framkommer utsagor som är negativa till utformningen av den föreslagna betygsskalan.

Fler steg skulle försvåra för mig, ju fler steg, ju fler avvägningar får du ju göra. Ska det vara över eller under gränsen? Om vi nu får fler gränstrakter så kommer det ju att bli svårare. Man vill ju vara så rättvis som möjligt men man kan ju aldrig vara rättvis ändå. Det spelar ingen roll vilket betygssystem som finns, man kommer alltid att ha de här gränfallen.

Förekommande uppfattningar är att det vid en skala med fler steg, kommer det att bli diskussioner om var man ska dra gränserna för ett visst betyg. Ju fler steg i betygsskalan, desto fler gränsdragningar kommer det att bli. Det vill säga, när drar man gränsen för ett G som är på väg till ett VG, eller ett C som ligger på gränsen till ett D eller B? Rättviseaspekten diskuteras där det framhålls att lärare i sitt sätt att bedöma vill vara så rättvisa som möjligt, men att det är svårt att uppnå rättvishet.

6.2.2 *Betygsstegen B och D saknar formulerade kriterier*

Ytterligare en aspekt som går att utläsa i lärarnas utsagor är att inte alla betygsstegen kommer att ha preciserade kriterier, och att man därför är kritisk till den föreslagna betygsskalan.

Alla betygssteg är ju inte preciserade i den nya betygsskalan så det är ju egentligen svårt att uttala sig om att det skulle bli bättre än det nuvarande. För det är ju möjligt att något av de här stegen som då kanske kommer att införas också kommer uppfattas som för breda.

Det svåra blir ju just att hitta tolkningarna på B och D. Det positiva är ju fler steg med någon slags tydlighet. Och jag hoppas ju att de betygskriterier som kommer, är tydligare formulerade än nuvarande.

Jag tycker inte det är bra att man bara kommer att få formulerade kriterier för A, C och E. Hur ska man tänka med de här B och D. Ska det vara de gamla G+ och VG+ eller ska dom ha egna? Då är vi ju tillbaka på ruta ett igen.

En ny betygsskala gör det inte lättare att bedöma elever, att inte alla stegen kommer att vara definierade uttrycks som ett av argumenten till varför informanterna är negativa till betygsskalans utformning. I Intervjumaterialet framkommer uppfattningar där informanterna är positiva till en utökad betygsskala men som uttrycker kritik över utformningen av den föreslagna betygsskalan. Uppfattningar finns där informanterna hävdar att de betygssteg som saknar formulerade kriterier kommer att uppfattas som breda och tolkningsbara. De informanter som är positiva till en ny betygsskala med fler steg tycker att det nuvarande betygssystemets kriterier är för tolkningsbara. Problemet med att betygsstegen B och D inte kommer att ha några formulerade kriterier blir att systemet liknar det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet.

Det framhålls uppfattningar om, eller förhoppningar om, att det kommer att utarbetas kriterier även för B och D så småningom.

Jag tror att det kommer bli som förra gången. Att när det då har varit lite kaos i ett antal år kommer man ändå besluta sedan längre fram att nu måste vi nog bestämma vad B och D också är, precis som man gjorde med MVG tidigare. Att man känner kravet utifrån verksamheten att det måste finnas tydlighet där också, för annars gör den ena skolan si och den andra gör så. Och kanske till och med lärare inom samma kollegium tolkar det olika.

Men på B och D måste det ju göras någon form av kriterier. Jag tänker lite grann på hur det har varit i grundskolan med deras Godkänd, att de bara har målen, men inga betygskriterier, de betygskriterierna har utarbetats lokalt och problematiken kring det är likvärdighetstänkandet, att man kanske här, i det nya systemet bygger in en sådan problematik i hur man ska arbeta med det.

Det uttrycks oro över att om det inte kommer att finnas några formulerade kriterier för betygsstegen B och D så kommer likvärdigheten i hur olika skolor sätter betyg att försvinna. Det finns en uppfattning om att formulerade kriterier för betygsstegen B och D kommer att utarbetas efter några år när systemet tillämpats.

6.2.3 Tydliga mål finns i det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet

Uppfattningar förekommer, där informanterna tycker att det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet fungerar bra och därför är de negativa till en mer differentierad betygsskala.

Jag tycker det funkar bra med de betyg vi har idag. Jag tycker de är väl definierade. Och jag tycker det finns klart angivet vad som ska vara G, VG och MVG. Jag tycker det är lätt att förklara för eleverna vad det är för skillnad mellan de olika stegen. Därför kan jag inte se varför jag skulle ställa mig positiv till en ny betygsskala.

Jag tycker det är lätt att förklara för eleverna vad det är för skillnad mellan de olika stegen, alltså G, VG och MVG. Och eleverna förstår det också. Jag tror det handlar om hur tydlig man är i diskussionen med eleverna. Fler steg kommer inte att göra det lättare för mig, jag är nöjd som det är.

Tydligt formulerade mål och kriterier finns redan i det nuvarande betygssystemet, varför ska det då komma ett nytt?

Liksom i utsagorna där uppfattningar finns att fler steg kommer att innebära tydligare och mer preciserade mål, finns det, i utsagorna ovan uppfattningar att de mål som redan finns idag är tydliga. I utsagorna är informanterna negativa till fler steg då de tycker att det mål- och kriterierrelaterade betygssystemet fungerar bra. Det är lätt att förklara för eleverna varför de får ett specifikt betyg och de olika betygsstegen är väl definierade och tydliga.

6.3 Allmänna uppfattningar om en ny betygsskala

Under denna kategori redovisas utsagor där allmänna uppfattningar hos lärare vid införandet av en ny betygsskala samlats.

Det framkommer i diskussionerna om konsekvenser för lärarnas betygssättning uppfattningar där lärare anser att de på förhand inte vill lära sig alltför mycket om ett nytt betygssystem.

Att behöva lära sig nytt igen, det kommer att ge negativa konsekvenser för min betygssättning. Det har tagit så lång tid att förstå det här målrelaterade och kriteriebaserade systemet. Man kan ju känna att de som varit med då om 1-5, det nuvarande systemet och sedan nu då, en ny betygsstege. Det kommer ju att bli en viss förvirring. Eller om man är en äldre lärare, då kan jag känna att "jag pallar liksom inte en gång till".

Det går inte att komma ifrån att jag som lärare inte slänger mig över och läser om det här (ett nytt betygssystem. Förf. anm). Svårt att veta om det kommer gå igenom. Risken finns ju att om det skulle komma att praktiseras i skolorna så kanske jag inte sätter rättvisa betyg i början, eftersom man inte vill engagera sig förrän det är klart. Men det kommer väl ske en sakta förändring förhoppningsvis.

Konsekvenserna blir enligt lärares uppfattningar att de på grund av bristande kunskaper om det nya betygssystemet inte bedömer eleverna på ett likvärdigt och rättvist sätt. Lärarna vill inte engagera sig för mycket i en ny betygsstege, ut i fall att det inte skulle genomföras en reformering av betygssystemet.

Vi får se hur det blir med detta nya nu för nu har ju oppositionen sagt att om de vinner valet så kommer de riva upp den här gymnasireformen. Och eftersom att man har varit med om det innan, att de rivit upp betygssystem som utarbetats för förslag så är man ju naturligtvis lite avvaktande mot detta nya. Man läser inte på så mycket för man tänker att det ändå kanske inte blir något.

Man får ju hoppas att de nu går med detta till regeringen och säger "hoppas ni kan komma överens om ett betygssystem nu över lite längre tid", för man tappar faktiskt engagemanget, eller suget i sådana här frågor när det oftast blir utfallet att det inte blir något av det. Man vill inte riktigt ta tag i det förrän det är bestämt att det faktiskt bli en reform. Konsekvenserna för min bedömning blir ju då att man kanske inte är rättvis i början, om man inte är påläst.

I intervjumaterialet framkommer det att lärare intar en försiktig hållning till arbetet med ett nytt betygssystem, ut i fall att det inte skulle genomföras en ny reform. Utsagor framhåller att det beror på att den sittande regeringen och oppositionen inte är överens om utformningen av ett nytt betygssystem och att man därför avvaktar tills valet hösten 2010 för att se om det alliansen kommer att leda regeringen även de kommande fyra åren, och då förverkliga förslaget om en mer differentierad betygsskala.

6.4 Resultatsammanfattning

Nedan följer en kort resultatsammanfattning under de olika kategorierna för att få en mer samlad dokumentation av lärarnas utsagor.

I kategorin *Positiva uppfattningar om en mer differentierad betygsskala* finns variationer i

lärarnas utsagor. Följande punkter belyser de positiva aspekterna av en mer differentierad betygsskala som går att utläsa i intervjumaterialet:

- Tydligare mål och preciserade kriterier krävs vid en mer differentierad betygsskala.
- Tydligare mål och preciserade kriterier kommer att ge en ökad konkretion för lärare vid betygssättning och bedömning.
- Lärare använder sig av + och – i det mål- och kunskapsrelaterade systemet som en utfyllnad, vilken gör att de praktiskt sett redan arbetar med fler steg. Ett införande av en mer differentierad betygsskala kommer i det fallet endast definiera ett system som lärare redan arbetar med.
- Elever har uttryckt önskemål om fler betygssteg.
- Fler betygssteg kommer att motivera elever att sträva efter högre betyg, då bland annat betyget G anses vara för brett.
- I kommunikationen med elever kommer den föreslagna betygsskalan att ge positiva konsekvenser för lärare. Uppfattningar om att man på ett tydligare sätt kommer att kunna förklara för eleven varför hon eller han får ett visst betyg, och även föräldrar i fråga, förekommer i utsagorna.
- Arbetet med betygssättning kommer att försvåras, men endast inledningsvis. I och med preciserade kriterier och mål kommer lärarna att få högre krav på sig i sin roll som betygssättare, men detta anses vara positivt.

I kategorin *Negativa uppfattningar om en mer differentierad betygsskala* går det att utläsa följande negativa aspekter:

- Nationellt angivna kriterier för betygsstegen B och D kommer inte att utarbetas.
- Fler steg kommer att innebära fler gränsdragningar mellan de olika stegen.
- Lärare är nöjda med det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet och därför ställer de sig negativa till en ny betygsskala.

I kategorin *Allmänna uppfattningar om en ny betygsskala* går det att utläsa följande aspekter:

- Informanter hävdar att de inte vill ”läsa in sig för mycket” i ett nytt betygssystem då informanterna menar att det kanske inte blir någon förändring på grund av att alliansen och oppositionen har olika förhållningssätt till utformningen av en ny betygsskala.

7 Diskussion

Syftet med undersökningen har varit att studera vilka olika sätt att uppfatta en ny betygsskala som kan urskiljas i lärares utsagor. Diskussionen anknyter resultaten till tidigare forskning.

I intervjumaterialet framhålls uppfattningar gällande att fler steg kräver konkretiserade mål och tydligare kriterier, vilket eftersträvas hos informanterna. Andersson (1999) menar att det vid utarbetningen av det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet ställdes krav på mål och kriterier som skulle vara så tydliga att de gav läraren ett konkret underlag för att avgöra vad som krävdes för de olika betygsvärdena, vilket inte verkar ha uppnåtts. Hos de intervjuade lärarna framkommer uppfattningar där informanterna ställer sig positiva till fler steg, och de konkretiserade mål och kriterier som förväntas utarbetas, då det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet anses innehålla för vaga mål, vilket försvårar bedömningssituationen. Selghed (2004) framhåller att det finns problem med att kursernas kriterier, i det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet är på en nivå där ett enhetligt eller likvärdigt resultat är svårt att uppnå. Enligt Selghed (2006) kommer en betygsskala med fler betygssteg att innebära svårigheter med att uppnå tydliga kriterier som är överensstämmande i hela riket. Liksom Andersson (1999) tar Korp (2006) upp problemet kring bristerna i betygens likvärdighet. Tydligt utarbetade mål och kriterier framhölls som en förutsättning för att det mål- och kunskapsrelaterade systemet skulle skapa en konkretisering i fråga om mål och kriterier, dessa har inte uppnåtts hävdar Korp (a.a.). Målen kan inte, som de är utformade idag, omsättas i undervisningen eller delges eleverna. I nu gällande proposition (Prop. 2008/09:66) är förslaget att två av betygsstegen inte kommer ha tydliga kriterier. Det är intressant att uppmärksamma att informanterna eftersträvar tydligare mål och riktlinjer i en ny betygsskala, och de anser att en mer differentierad betygsskala skulle uppfylla tydligare mål och riktlinjer, trots att kriterier inte kommer utarbetas för alla stegen. Visserligen framhåller informanterna att de ställer sig negativa till att inte formulerade kriterier kommer att finnas för betygsstegen B och D, men de anser att fler steg i betygsskalan ändå kommer att göra det lättare att bedöma eleverna. Informanterna framhåller att en betygsskala med fler steg kräver tydligare mål och kriterier, vilket även forskningen visar (Korp 2003, Selghed 2004, Jönsson 2008). Genom att inrikta sig på en mer differentierad betygsstege menar regeringen att en ökad likvärdighet och objektivitet i bedömningen kommer att uppnås. Det finns uppfattningar hos de intervjuade lärarna att fler steg skulle öka likvärdigheten, vilket stämmer överens med regeringens syfte med en mer differentierad betygsskala. Det blir en motsättning när informanterna talar om tydligare mål,

men då inga kriterier kommer utarbetas för alla stegen i betygsskalan går det inte att undkomma frågan hur tolkningsbara stegen som saknar nationellt angivna kriterier kommer att bli. Taylor (1994) anser att det går att konstruera ett instrument som kan hjälpa pedagoger att bedöma på ett mer likvärdigt sätt. Men då krävs det att kvalitéerna inte är tolkningsbara. I intervjumaterialet framhålls uppfattningar om att det inte hade blivit så stora tolkningsutrymmen vid arbetet med en mer differentierad betygsskala. Jönsson (2008) menar att elevers prestationer ökar då det konkretiseras vad det är som krävs av dem. Konkretisering av målen och kriterierna anser de intervjuade lärarna vara lösningen på de mål som de nu anser är för vagt formulerade. Selghed (2006) hävdar att ju fler steg som finns i betygsskalan desto större preciseringar måste det göras för att veta vilken kunskap som ska uppnås. Regeringen hävdar att det som har betydelse är utformningen av innehållet i de kommande nationella betygskriterier som kommer att utformas, trots detta kommer det inte att utarbetas nationella kriterier för alla stegen (Prop. 2008/09:66). En avsaknad av formulerade kriterier för alla betygsstegen går emot vad som önskas av informanterna i ett nytt betygssystem. Selghed (2006) hävdar att om det inte utarbetas tydliga kriterier för alla betygsstegen kommer diskussionerna om likvärdig bedömning att fortsätta.

Det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet föreskriver inte plus eller minusbetyg. Vid användandet av ett sådant system finns inga gemensamma kriterier och inte någon gemensam kunskapssyn (Skolverket 2008). I intervjumaterialet framkommer det utsagor om att lärare använder sig av beteckningarna + och – då de verkar välkomna fler steg för att få en utfyllnad mellan betygen G och VG. Betyget Godkänt nämns som alltför brett. Informanterna hävdar att de blir frustrerade när elever som ligger på ett bra Godkänt "nöjer" sig med ett G istället för att sträva efter ett VG, eftersom ett G+ inte syns i betyget. Selghed (2006) hävdar att många lärare tycker att just betyget G är för brett och som resultat av detta använder sig många av beteckningarna G- och G+. Med hänvisning till materialet i denna undersökning, och tidigare forskning visar diskussioner att en utfyllnad mellan G och VG inte är något nytt fenomen.

Jönsson (2008) framhåller inget om att fler steg i betygsstegen skulle öka motivationen hos eleverna, vilket de intervjuade lärarna menar. Utbildningsministern hävdar att betygen är ett av verktygen som kan öka elevernas motivation till lärande. Björklund framhåller att genom att minska avstånden mellan betygsstegen kommer elevernas motivation till att nå bättre resultat öka. I Sverige är det få som forskar om betyg, de som gör det hämtar mycket material från utländska studier. Resultatet från utländska studier pekar mot att betyg inte gör att elever lär sig

mer (Melen 2008). Det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet är utformat i viss mån på funktionen med belöning. Betyg är en sporre där goda prestationer lyfter eleven från ett betygssteg till ett annat. Björklund hävdar att ”flit kommer att betala sig bättre när en elev istället för ett plus i kanten kan få ett högre betyg” (Utbildningsdepartementet, pressmeddelande 2008-11-06). Behovet av att finna nya sätt att motivera elever, och då särskilt de svagpresterande elever, som annars skulle riskera att bli arbetslösa, kan vara en del av förklaringen till att politiker, lärare och utbildningsforskare på senare tid har sökt efter nya former för kunskapsbedömning. Linde (2003) menar att hos den större skaran av pedagoger finns det en allmän uppfattning om att det som driver elever till studier bör vara inre motivation, intresse, och genuin nyfikenhet istället för yttre motivation, eller ytinlärning. Betygen spelar stor roll när det gäller ytinlärning menar Linde (a.a.), Korp (2003) hävdar detsamma. Eleven ska sovra bland fakta och förståelse för sin egen utvecklings skull. Kunskapsbedömning har utvecklats från att ha varit en form av ytinlärning till att motivera inre inlärning (a.a.). Bedömning som efterfrågar kritiskt tänkande, istället för instuderad och reproducerad text har blivit alltmer viktig i dagens samhälle där informationsflödet sker genom flera olika medieutbud (a.a.). Enligt Linde (2003) kommer inte fler betygssteg att öka motivationen hos eleverna, däremot kommer betygspressen öka. De intervjuade lärarna nämner att fler betygssteg kommer att öka elevernas motivation att lära, men ingenstans i de intervjuade lärarnas uppfattningar finns reflektioner om att fler steg i betygsskalan skulle komma att leda till ytinlärning hos eleverna. Genom fler steg anser statsmakten att eleverna kommer motiveras att sträva efter bättre betyg. I undersökningen framgår det i informanternas utsagor att elever uttryckt önskan om fler steg. Dessa uppfattningar finns hos de lärare som själva är positiva till fler steg i betygsskalan, vilket kan vara värt att påpeka.

Aspekterna som står att finna i utsagorna beträffande konsekvenser i bedömningen för lärarna är dels att informanternas argument till varför en elev fått ett visst betyg, kommer kunna att förtydligas i kommunikationen med eleven, men även i kommunikationen med föräldrarna. Björklund framhåller en ökad tydlighet i kommunikationen med eleverna och föräldrarna som ett av argumenten till att reformera nuvarande betygsskala. Uppfattningar finns, där informanterna hävdar att om en ny betygsskala införs kommer arbetet med betyg inledningsvis försvåras. I utsagorna framkommer pessimism mot att förslaget verkligen kommer fastställas, vilket gör att många lärare inte vill arbeta med förslaget förrän introduceringen av en ny betygsskala är fastställd. Det framkommer uppfattningar där lärare är oroliga över att ett sådant försiktighetstagande kommer att ge negativa konsekvenser för betygssättningen då

likvärdigheten riskerar gå förlorad om läraren har otillräckliga kunskaper om hur betygssystemet fungerar.

7.1 Metoddiskussion

I detta avsnitt granskas den undersökningsmetod som ligger till grund för studien i förhållande till resultatet.

Som tidigare nämnts begränsas denna undersökning till nio stycken lärare. Vid en granskning av resultatet var materialet som frambringades ur intervjustoffet tillräckligt rikt på information för att ytterligare kompletteringar skulle behöva genomföras. Undersökningen hade troligtvis fått ett annat utfall vid intervjuer av lärare som varit mer pålästa om den föreslagna betygsskalan. Jag upplevde det som om många av lärarna ville uttrycka frustration över det nuvarande systemets vaga mål och breda G, utan att egentligen veta särskilt mycket om vad en ny betygsskala med fler steg kommer att få för konsekvenser för arbetet kring betygen. Den fenomenografiska ansatsen ligger till grund för syftet då avsikten med fenomenografien är att beskriva en variation av uppfattningar som finns hos en grupp människor beträffande något fenomen (Uljens 1989). Intervjufrågorna lämnade stort utrymme för funderingar och tankar hos de intervjuade lärarna vilket jag anser, efter att ha granskat resultatet, varit till en fördel. Uljens (a.a.) menar att ju mer frågorna preciseras på förhand desto mer begränsas informantens möjligheter att ge uttryck för de uppfattningar som denne anser som viktiga. Studiens syfte är formulerat så att det var lärares uppfattningar som eftersträvades, vilket uppfylldes. Funderingar kring huruvida informanterna har lämnat svar som de tror förväntas av dem är värda att nämna. Vid två av intervjutillfällena gav en av informanterna uttryck av att denne tänkte igenom en gång extra vad som uttrycktes "ifall något sades som skulle kunna vara helt fel". På så sätt kan en ljudupptagning begränsa informanten i dennes tankesätt (Denscombe 2000). Någon annan lösning på hur intervjun skulle dokumenterats istället för en ljudupptagning är svår att hitta. När två personer gör en sådan här undersökning är det lättare att under intervjutillfället uppfatta detaljer i lärarnas utsagor, än vad som är möjligt om en person intervjuar. Därför blir materialet mer tillförlitligt om intervjun är inspelad (a.a.). En nackdel är att jag förut inte gjort några intervjuer, vilket troligen har påverkat intervjuens utformning och kanske även svaren på frågorna. Det är emellertid omöjligt att se i vilken utsträckning min brist på erfarenhet kring att utföra intervjuer skulle ha påverkat resultatet.

7.2 Avslutande reflektioner

Eftersom både denna studie och tidigare forskning visar att tydliga mål, konkretisering och likvärdighet är centrala faktorer i bedömningsarbetet, gör jag slutreflektionen att detta alltid kommer att eftersträvas. Om jag anknyter till studiens syfte, vilka olika sätt att uppfatta en ny betygsskala som kan urskiljas i lärares utsagor, finns uppfattningar om att en mer differentierad betygsskala skulle innebära en ökad motivation hos eleverna att få bättre betyg, samt att det krävs tydligare och mer preciserade mål, vilket eftersträvas. Detta går dock emot vad forskningen visar. Den presenterade forskningen framhåller hur svårt det är att utarbeta kriterier som är likvärdiga. Statsmakten framhåller att nationella kriterier inte kommer att anges för alla betygsstegen. Informanterna är medvetna om detta och ställer sig kritiska till förslaget att betygsstegen B och D inte kommer få några nationellt angivna kriterier. För att göra en återkoppling till diskussionerna kring att fler steg i betygsskalan skulle komma att öka elevernas motivation, vill jag göra ett tillägg om problematiken och det komplexa i aspekten ytinläring. Även om det inte talas om inre motivation bland informanterna, där eleven lär sig för sin egen skull och inte för protokollets skull, tror och hoppas jag att en inre lust att lära hos eleverna eftersträvas hos de flesta lärare. Frågan är om det någonsin, oavsett om det finns sex steg eller två steg i betygsskalan går att undvika en viss typ av ytinläring, där eleven förvärvar kunskap endast för att få ett betyg på papper. Jag tror inte det. Förhoppningsvis ligger intresset hos alla pedagoger att kontinuerligt utveckla sina undervisningsmetoder så att varje elevs lust och kreativitet att lära kan lyftas till en nivå där den inre motivationen får fritt spelrum. Avslutningsvis vill jag göra slutsatsen att mycket talar för att om förslaget om en mer differentierad betygsskala träder i kraft, kommer diskussionerna om otydliga kriterier att fortsätta även i framtiden.

7.3 Förslag på vidare forskning

Utifrån studiens resultat skulle det vara intressant att studera vad elever anser om en betygsskala med fler steg. Med anknytning till att informanterna uttryckt åsikten att elever eftersträvar fler betygssteg hade elevers uppfattningar om en betygsskala med fler steg varit intressant att studera. Ytterligare förslag på vidare forskning följer nedan:

- Om förslaget angående en mer differentierad betygsskala träder i kraft, hur kommer kriterier och mål utarbetas för de olika betygsstegen, så att betygen blir jämförbara mellan olika lärare så att de kan användas på ett rättvist sätt i urvalssammanhang?

- På vilket sätt har de olika partierna arbetat med utformningen av betyg sett ur en historisk synvinkel, och vad har arbetet fått för resultat i skolorna?

8 Sammanfattning

Betygsättning av elever i skolan är ett fenomen med lång tradition som bidragit till många debatter i samhället. Debatterna har avlöst varandra om betygen ska vara utformade och i vilken omfattning de ska förekomma. Under de senaste 50 åren har två olika betygssystem använts. Ett mättekniskt betygssystem med en femgradig skala 1-5 infördes i början av 1960-talet, detta fick benämningen *det relativa betygssystemet*. I början av 1990-talet infördes det nuvarande betygssystemet, ett kriterierelaterat system, benämnt *mål- och kunskapsrelaterat* bestående av fyra betygssteg med benämningarna *icke godkänt (IG)*, (endast frivilliga skolformer), *godkänt (G)*, *väl godkänt (VG)* och *mycket väl godkänt (MVG)*.

Sedan det mål och kunskapsrelaterade systemet infördes har diskussionen om rättvisa och likvärdiga betyg inte tystat, tvärtom har debatten tilltagit. Som en följd av detta finns nu en proposition (Prop. 2008/09:66) om en ny mer differentierad betygsskala, än den nu gällande. Enligt förslaget ska betygen bidra till ökad tydlighet samt motivera eleverna att vilja lära sig mer och få högre betyg. Syftet med min studie är att i förväg kartlägga vilka uppfattningar yrkesverksamma behöriga gymnasielärare har om en mer differentierad betygsskala. Därmed är det också relevant att granska vilka konsekvenser betygssättande lärare anser att en betygsstege med fler steg skulle komma att få för arbetet kring betyg. Studien beskriver betygssystemets historik där det relativa betygssystemet och det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet illustreras. Studien beskriver också utformningen av en mer differentierad betygsskala med sex betygssteg, den betygsskala som nu ligger som proposition hos regeringen (Prop. 2008/09:66).

Tidigare forskning, bland annat Korp (2003), Selghed (2004) och Jönsson (2008) med flera visar bland annat att ju fler steg som finns i en betygsskala desto större preciseringar måste göras för att veta vilken kunskap som ska uppnås. Målen kan inte, som de är utformade idag, omsättas i undervisningen eller delges eleverna. I forskningsansatser visade det sig också att många av lärarna tyckte att just betyget G var för brett och som resultat av detta använder sig lärare av beteckningarna G- och G+ (Selghed 2006). Undersökningen är kvalitativt inriktad med fenomenografiska förtecken. Undersökningen har genomförts i form av intervjuer av nio stycken lärare på gymnasiet på skolor som är belägna i tre olika kommuner. Studiens resultat visar på variationer i lärares sätt att uppfatta en mer differentierad betygsskala. De olika aspekterna som framhålls är bland annat att fler steg i betygsskalan kommer att öka elevernas

motivation att vilja få högre betyg, att en mer differentierad betygsskala kommer att göra det lättare för lärarna att motivera i kommunikationen med eleverna varför de får ett visst betyg samt att det krävs tydligare mål och kriterier i en skala med fler steg, vilket eftersträvas hos informanterna. Uppfattningar finns också, att man är försiktig med att försöka förstå vad en mer differentierad betygsskala skulle komma att innebära, då alliansen och oppositionen inom regeringen inte är överens om hur en ny reform skulle komma att se ut.

Källförteckning

Andersson, Håkan (1999). *Varför betyg? Historiskt och aktuellt om betyg*. Lund: Studentlitteratur.

Denscombe, Martyn (2000). *Forskningshandboken- för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Ds 1990:60. *Betygens effekter på undervisningen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Egidius, Henry (1994). *Kunskapsrelaterade betyg*. Malmö: Gleerups.

Egidius, Henry (2000). *Pedagogik inför 2000- talet*. Stockholm: Natur och kultur.

Jönsson, Anders (2008). *Educative Assessment for/ of teacher competency- A study of assessment and learning in the "Interactive examination" for student teachers*. Doktorsavhandling. Lärarutbildningen, Malmö: Malmö högskola.

Korp, Helena (2003). *Kunskapsbedömning- hur, vad och varför*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling/ Fritzez förlag.

Korp, Helena (2006). *Lika chanser i gymnasiet? En studie om betyg, nationella prov och social reproduktion*. Doktorsavhandling. Lärarutbildningen, Malmö: Malmö högskola.

Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Linde, Göran (2003). *Kunskap och betyg*. Lund: Studentlitteratur.

Proposition 2008/09:66. *En ny betygsskala*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Proposition 2008/09:87. *Tydligare mål och kunskapskrav- Nya läroplaner i skolan*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Selghed, Bengt (2004). *Ännu icke godkänt. Lärares sätt att erfara betygssystemet och dess tillämpning i yrkesutövningen*. Doktorsavhandling. Lärarutbildningen. Malmö: Malmö högskola.

Selghed, Bengt (2006). *Betygen i skolan- kunskapssyn, bedömningsprinciper och lärarpraxis*. Stockholm: Liber.

Skolverket (2008). *Yttrande över departementspromemorian- En ny betygsskala*. Dnr 2- 2008:601.

SOU 1992:86. *Ett nytt betygssystem. Slutbetänkande av betygsberedningen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Uljens, Michael (1989). *Fenomenografi- forskning och uppfattningar*. Lund: Studentlitteratur.

Wedman, Ingemar (1983). *Den eviga betygsfrågan- Historiskt och aktuellt om*

betygssättningen i skolan. Skolöverstyrelsen: *Utbildning och forskning, Fou Rapport 48*. Stockholm: Liber Utbildningsförlag.

Artiklar

Taylor, Catherine (1994). Assessment for Measurement or Standards: "The Peril and Promise of Large Scale Assessment Reform" *American Educational Research Journal*, vol. 31, No. 2 pp. 231-262

Elektroniska källor

Utbildningsdepartementet (2008). Pressmeddelande 2008-11-06. "Björklund: Ny betygsskala ökar rättvisan". Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/sb/d/9537/a/115030> [2009-11-09]

Melen, Johanna (2008). Ur *Aftonbladet* 2008-04-22. "Björklund struntar i vetenskapen". Tillgänglig: <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article2228488.ab> [2009-12-09]

Bilaga 1

I en proposition med namnet ”En ny betygsskala” föreslås en betygsskala med fler betygssteg, nämligen 6 steg, A, B, C, D, E, och F. A-E ska beteckna godkända resultat och F ska beteckna icke godkänt resultat. I övrigt ska betygssystemet vara oförändrat. Det innebär att bedömningarna ska göras mot nationella kriterier för betygsstegen A, C, och E.

Detta innebär att betyg ska sättas i fler steg än i nuvarande betygssystem, där betygen G, VG och MVG används. I de frivilliga skolformerna finns även betygssteget IG, Icke godkänt.

Intervjuguide

Vad har du för kommentar till förslaget?

Vad anser du om en betygsskala (stege) med fler steg än idag?

- Positivt
- Negativt

Vad tror du detta kommer att innebära för dig som betygssättande lärare?

- Underlätta betygssättningsarbetet
- Försvåra betygssättningsarbetet

Övriga synpunkter på förändringen

